

Arbejde med mundtlighed i det ny humaniora

Dadiseminar 20.06.11

Karin Esmann Knudsen

Dispositio

- Rammen: Skrivekunst/Creative Writing – tilvalg og åben uddannelse fra 2005 på SDU
- Erfaringer fra arbejdet med produktivt/æstetisk arbejde i undervisningen
- Arbejde med mundtligheden i retorikdisciplinen
- Udbytte af arbejdet med mundtlighed
- Perspektiver i forhold til fremtidens humanistiske uddannelser

Fremtidens humanistiske uddannelser

konference Århus 11. marts 2011

- Over de seneste ti-femten år har beskæftigelsesmønstret for humanistiske kandidater ændret sig væsentligt. Fra tidligere primært at være beskæftiget i undervisnings- og formidlingsfunktioner, udfylder humanistiske kandidater i dag en lang række forskelligartede erhverv på arbejdsmarkedet. Omtrent halvdelen af de humanistiske kandidater er nu ansat i den private sektor, og andelen af selvstændige iværksættere er større blandt humanistiske kandidater end blandt kandidater fra andre hovedområder.
- De humanistiske uddannelser har tilsvarende gennemgået væsentlige forandringer i samme periode. Indholdet i de mere traditionelle fag reformeres, og nye uddannelser udvikles. **Tværfaglighed, innovation, entreprenørskab, erhvervssamarbejde og erhvervsparathed** er nogle af nøgleordene for den udvikling, som humaniora i disse år undergår. Humaniora og de humanistiske uddannelser er med andre ord et felt i rivende udvikling.
- (fra konferencepublikationen, forordet)

Tab?

- Aktuelt synes humaniora at dele sig op i et paradigme, der arbejder med
- 1) filologiske metoder i en 2) grundlæggende historisk dimension, er orienteret i forhold til 3) den individuelle forskers specialisering, retter sig mod en 4) endelig fremlæggelse af forskningsresultater (ofte med lang horisont) samt har 5) grundforskningskarakter,
- og så et paradigme, der anlægger
- 1) tværvideenskabelige metoder i en dimension, der anvender 2) det historiske *ad hoc* efter det specifikke formål, 3) arbejder i regi af forskergrupper, med fokus på forskningsprocessen, hvilket betyder 4) løbende afkast af forskningsresultater (kort horisont) samt har karakter af 5) anvendt/strategisk forskning.
- (Lars Ole Sauerberg, institutstormøde ILKM 6. april 11)

Udfordring?

- "Ordet *entreprenør* er en form af det franske verbum *entreprenre: at påtage sig arbejde*. En *entreprenør* er en driftig, initiativrig og foretagsom person" (Den Europæiske Socialfond, Undervisningsministeriet, Selvstændighedsfonden)
  - Kan se omverdenens muligheder: iværksætter, innovation, kreativitet
  - "Fremtiden tilhører den, der får øje på den" (citat, Innovation Lab, Århus)
- Hvordan skaber vi hos de studerende et "entreprenørialt mindset" uden at dette bliver på bekostning af fagligheden?
- (Lotte Nyboe, institutstormøde ILKM 6. april 2011)

Grundspørgsmål i Creative Writing

- [...] we must ask what are the **theoretical underpinnings** of the practical writing workshop, what are the **assumptions about literature** which allow writing instruction to take place [...]
- we must ask **what constitutes knowledge** in Creative Writing, and how does work produced by teachers and students in Creative Writing (i.e. their 'research') **contribute to knowledge in Literary Studies** [...]
- We must ask what position of **literary authority** can the writer assume in the academy, not as an artistic practitioner, but as an **intellectual**?
- (Paul Dawson: Creative Writing and the New Humanities, 2005, p. 6)

- Spørgsmålet om teoretisk grundlag og litteraturopfattelse
- Spørgsmålet om hvilken viden der produceres i Creative Writing og hvordan den kan overføres til viden om litteratur
- Spørgsmålet om deltagerens litterære autoritet som intellektuel

Muligheder i Creative Writing

- Within the workshop the literary work can be conceptualised as a zone of **social contestation** not by dismantling the desire to craft an individual work of art, or by policing the literary representation of identity in the service of social justice, but by **exploring how the compositional process is a mode of social intervention at the level of discourse**. By doing this writers can be seen as public intellectuals, not in the nostalgic sense of independent freelance thinkers, but as **participants in the intellectual work of the New Humanities**. (Dawson 2005, p. 214)

Entreprenørskab?

- Skriveværkstedet ramme for produktion og refleksion i et socialt rum
- Nytænkning, processuel
- Intellektuel, teoretisk ramme
- Fælles praksis og refleksion
- Anvendelsesorienteret, offentligt rum

Skrivekunst - Formål

- at give den studerende praktiske og teoretiske kvalifikationer inden for tekstproduktion på dansk sprog i fiktive og non-fiktive genrer.
- at give den studerende mulighed for at bruge faglige kompetencer optimalt i skriftlig og mundtlig formidling i forskellige medier.

Fokus:

Det praktisk-produktive arbejde med tekstproduktion og den teoretisk-analytiske refleksion over praksis

Discipliner

Undervisningsfag		Undervisningen s placering		Eksamens placering	ECT S- vægt
Titel på undervisningsfag		5. semester	6. semester	Efter periode	
Skriftkulturens mediehistorie			2	2	5
Retorik	3		3	1 og 2	10
Tekstproduktion	4		4	1 og 2	15
Tekstanalyse med henblik på sprogkvalitet og æstetisk vurdering	2		2	1 og 2	10
Narratologi	2			1	5

Sammenhæng i uddannelsen

- Jeg ved ikke om jeg oplevede det i starten, jeg tror måske jeg oplevede det til sidst, hvordan det hele hang sammen .... . **Alle fag hænger jo sammen, og det er utrolig lærerigt faktisk....** vi kunne bruge det hele, også vores eksamensopgaver [...] faktisk rimeligt frit i forhold til alle fagene.

Det produktive aspekt det sammenbindende

- Jo.. det der hænger bedst sammen er tekstproduktion, retorik og tekstanalyse med henblik på sprogkvalitet og æstetisk vurdering. De tre fag synes jeg hænger rigtig godt sammen. Fordi de meget drejer sig om det samme, ... og der blev også **fokuseret på det produktive** i retorikken, vi lavede sådan en talestafet og forskellige ting hvor vi skulle sidde og skrive taler og give stikord til hinanden og sådan noget..

Praksisfællesskaber

- Det er det fag jeg har oplevet hvor de studerende har været allermest aktive - og hvor jeg også selv har været det [...] i et fag **hvor det ligesom er præmissen at man byder ind, så er jeg også bedre til at gøre det**. De første gange skal man jo lige vænne sig til tonen, hvordan giver man kritik til hinanden, så det stadigvæk er konstruktivt og positivt. Selve installationen, den fordrer også at man byder mere ind. Vi skubber bordene sammen, så vi sidder rundt om en stor firkant, og alle kan se hinanden og kigger på hinanden og taler til hinanden

Dialog og netværk

- Men det jeg oplever når jeg finder ud af, jamen her er nogle ligesindede, og de er jo lige så interesserede i at tale sammen, fordi ... altså en ting er, at vi når nogle ting på tekstlæsning, men vi bliver jo også opfordret til at **lave netværk**. Og det er jo helt naturligt at hvis der er nogen hvor man ser ... han eller hun kan et eller andet: vil du se på min tekst? Så begynder vi at få **dialoger, så på den måde bruger vi hinanden meget**

Perspektiver på danskstudiet 1 - tekstlæsning

- Når man går til teksten på den måde, så er det jo også, kunne den have været anderledes, burde den have været anderledes, det giver nogle helt andre perspektiver, [...] man skal selvfølgelig også tage teksten som det, den nu er. Men det udvider mulighederne, synes jeg. Det at se på teksten som et produkt af et arbejde, snarere end som et urørligt kunstværk [...] det har givet nogle rigtig sjove perspektiver på danskstudiet.

Perspektiver på danskstudiet 2 - begrebsindlæring

- Hvis jeg tænker tilbage på et fag som narratologi, så fortælleteorien, den sidder bedre fast i mit hoved fordi jeg selv har skrevet en skønlitterær tekst hvor jeg har arbejdet med at få den til at fungere. Og man husker det også bedre bagefter, fordi når man tænker, hvordan var det nu med fx en første persons fortæller, nå jo, jeg skrev en tekst, hvad var det jeg gjorde der, og det var sådan og sådan. Så det vil jeg mene, at det kan man lære noget af i dansk også.

Perspektiver på danskstudiet 3 – akademisk skrivning

- [...] jeg ville skrive mig frem til mening i forhold til min tekst [...] Så **samtidig med at jeg arbejdede med det, så reflekterede jeg også over min opgave** og mine problemer i forhold til skrivningen [...] og så kunne jeg simpelthen gå ind og tage tingene fra mine refleksioner og jo selvfølgelig skrive om i et akademisk sprog. **Jeg kunne bruge skrivningen til at tænke med.**

Mulighederne i æstetisk skrivning

- [...]der var mange der var der for at blive bedre til at skrive en universitetsopgave [...] Og de blev chokeret da de opdagede at det kun var skønlitteratur [...] jeg kan mærke at jeg er blevet bedre til at skrive akademiske opgaver, jeg har fået et større overblik i mine tekster, og jeg er blevet meget bedre til at formulere mig, altså også alle mulige andre steder. Så jeg synes jo, det er lidt ærgerligt, at der er nogen der måske vælger det fra, fordi de skal arbejde med skønlitteraturen

Produktivt æstetisk arbejde i uddannelsen

- Opløser dikotomier mellem fx:
- Litteratur og sprog
- Produktion og analyse
- Oplevelse og videnskabelig tilgang
- Identifikation og refleksion
- Individ og gruppe

Retorik - studieordning

- 2 semestre
- Eksamen efter hvert semester
  - Mundtlig prøve med forberedelse
  - Bunden 7-dages opgave
- Krav (fagets mål):
- 1:
  - Karakterisere forskellige moderne mundtlige og skriftlige teksttyper ud fra retoriske begreber
- 2:
  - Det samme på niveau svarende til 2 semestres undervisning
  - +
  - Anvende den klassiske og moderne retorisk grundbegreber for god sprogbrug i skrift og tale
  - Praktisk, analytisk og teoretisk arbejde med grundproblemer i mundtlig og skriftlig fremstilling

- 1. semesters undervisning:
  - at blive fortrolig med begreberne,
  - at kunne reflektere over retorikken som videnskab,
  - at få kendskab til dens historie og anvendelsesområder,
  - opnå færdighed i at karakterisere tekster (skrift og tale)
- 2. semesters undervisning
- Retorikkens aktualitet og moderne områder:
  - Retorik i bredere perspektiv (skriveforskning)
  - Genrer, litteraturvidenskab, visuel retorik, argumentation
  - Afsender- og modtagerproblemer
- Hvordan får vi mere interaktivitet: oplæg, analyser, skriveøvelser, praktisk-produktivt arbejde? Organisering af det

Arbejde med mundtlighed

- Oplæsning: at fremføre, lytte (også til forfatterstemmer), give kritik
- Krops- og stemmeøvelser
- At skrive og fremføre taler
- Analysere mundtlige træk i tekster
- Teoretisk indføring i mundtlighed
- Refleksion over mundtlighed og skriftlighed, arbejde med actio
- Dialog i timerne
- Studenteroplæg

Hvilke aspekter af undervisningen vil du karakterisere som 'arbejde med mundtlighed'?

- Næsten alle, fx [...]
- [...] en stor del af det materiale vi har været igennem
- Det blev hurtigt et overordnet 'projekt'/emne at beskæftige sig med det mundtlige i retorikundervisningen
- Både undervisningsgangene med teori om mundtlighed, men også den mundtlighed der sker når vi italesætter det retoriske stof i samtlige lektioner, er for mig arbejde med mundtlighed.
- Jeg ser generelt vores undervisning som teori om såvel mundtlighed som skriftlighed

Hvilket udbytte har du fået af arbejdet med mundtlighed?

- LÆRING I FAGET: Træning i fremtræden, stemmeføring, formulering, disponering af stof; hukommelsen styrkes. Giver erfaring og øvelse – samt anledning til refleksion.
- LÆRING I FAGET: Undervisningsform: dialogen i undervisningen giver altid større udbytte. Man får mulighed for at få svar på spørgsmål og give respons.
- SAMMENHÆNG I UDDANNELSEN: Smitter af på det skriftlige. Jeg er blevet mere bevidst om, hvordan mine tekster fungerer, når de læses højt i stedet for kun at skulle fungere som intern læsning. Jeg har fået mere fokus på at lave forskel mellem fortællestemme og dialog i egne tekster.
- PERSONLIGT: En større forståelse for de muligheder man har. En markant øget selvsikkerhed, når jeg stiller mig frem og læser højt for andre eller i det hele taget 'performer'.
- PERSONLIGT: Arbejdet med mundtligheden har givet mig briller til at se hvor meget mundtlighed, der rent faktisk omgiver 'os' i hverdagen. Det er blevet nemmere at gennemskue andre mundtlige virkemidler & særegenheder hos andre og bruge dem selv.

Hvad ville du gerne have arbejdet videre med?

- INDDRAGELSE AF KROP: Jeg ville gerne have arbejdet videre med selve øvelserne i mundtlighed. Altså vejrtrækningsøvelser. Hvordan man evt. kan stå foran et hold eller forsamling.
- INDDRAGELSE AF STEMME: Mere mundtlighed; gerne via øvelser med rim og remser i fællesskab. Måske endda sang/musik. Kunne forestille mig at rytmeøvelser og det at synge ville være godt.
- ISOLERING AF UDTRYKKET: Den overdrevne mundtlighed måske og det at læse op på en bestemt måde (i forhold til hvordan det virker). Vi har arbejdet med det og set det på nettet, men det kunne være sjovt selv at prøve at gøre brug af nogen af de ting/virkemidler vi har set og afprøve forskellige mundtlige virkemidler selv.
- SAMMENHÆNG MELLEM UDTRYK OG INDHOLD: Jeg ville bestemt gerne have arbejdet videre med mundtligheden, især arbejdet med talerne har været interessant for mig. Jeg vil gerne arbejde videre med forståelsen af appelformerne og hvordan vi bruger dem i det daglige liv.

Er der blevet arbejdet med mundtlighed i andre dele af din uddannelse?

- DEN UNIVERSITÆRE SKRIFT- OG HENVISNINGSKULTUR: Vi arbejder med oplæg i stort set alle fag på uni. Men den individuelle oplæsning og konkrete øvelser er der ikke blevet arbejdet med. [...] universitetet koncentrerer sig vel mest om det skriftlig. ALLE skal jo kunne henvise til noget nogen andre har sagt, ellers er der ingen egentlig gyldighed (oplever jeg) og det besværliggøres jo væsentligt hvis påstandene ikke findes på skrift.
- LÆRERUDDANNELSEN: Jeg kommer jo ikke her med en universitetsbaggrund, men i min uddannelse til lærer har jeg arbejdet en del med det i danskfaget. Men også i pædagogik og psykologi. Dog slet ikke på samme niveau som dette fag med dig. Det har virkelig været spændende.
- ISOLERING AF UDTRYKKET: Nej – og det har faktisk været rart at kunne fokusere på måden tingene bliver sagt på, i stedet for hvad der bliver sagt. Fordi det er redskaber man kan tage med videre i andre situationer – eks. eksamen og taler.
- SAMMENHÆNG MELLEM UDTRYK OG INDHOLD: Ved oplæg på klassen i andre fag, har jeg arbejdet med min egen mundtlighed, men retorikfaget har især lært mig at prioritere stoffet og være bevidst om topoi og hensigtsmæssige appelformer.

Arbejde med mundtlighed skaber

- Sammenhæng
- Fællesskab
- Faglig erkendelse
- Identitet
- Æstetisk fornemmelse
- Analytisk sans
- Metarefleksion
- Omverdensforståelse

- ”Jeg ville ønske jeg havde vidst det her for 20 år siden. Det ville simpelthen have hjulpet mig så meget.”